

Social Structures Related to Child and Youth Violence at School: A Case Study of School in Central Thailand*

*Thasuk Junprasert***
*Omduean Soadmanee****
*Sadhon Bhookong*****
*Manoon Mukpradit******

Abstract

The objectives of this study are to comprehend the meanings and configurations of school violence affecting children and to understand the whole social structure of school-based abuse and youth violence via the experiences and ideas of the student or others who are involved. This research found that the nature of and motivations behind school violence were related to conduct of teachers, friends, and people working at the school; these actors harmed students physically, mentally and sexually in addition to exacting latent violence by violating their rights. The configurations of school violence were diverse and depended on individual factors and local surroundings. Violence was related to the relationship structure between teachers and students, students and students, teachers and teachers, teachers and administrators, students and school staff. Violence in the case of abused youths was associated with conflict over shared social spaces among actors with different statuses, including over the legitimacy of ecological boundaries, school rules and individual status.

Key words: Social Structure, Child and Youth Violence

* Dissertation for the Doctor of Philosophy Degree in Applied Behavioral Science Research
** Graduate Student, Doctor Degree in Applied Behavioral Science Research, Srinakharinwirot University,
E-mail: aethasuk@hotmail.com
*** Assistance Professor in Behavioral Science Research Institute, Srinakharinwirot University
**** Retired lecturer in Behavioral Science Research Institute, Srinakharinwirot University
***** Member and Deputy Secretary-General in Chaipattana Foundation

โครงสร้างทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงที่เด็กและเยาวชนถูกกระทำในโรงเรียน : กรณีศึกษา โรงเรียนแห่งหนึ่งในเขตภาคกลาง*

ธาศุภกร์ จันประเสริฐ**
อ้อมเดือน สดมณี***
สธัญ ภู่คง****
มนัญ มุกข์ประดิษฐ์*****

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจถึงความหมาย รูปแบบและปัจจัยของความรุนแรงที่เด็กและเยาวชนถูกกระทำ รวมถึงโครงสร้างทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรง ผลการวิจัยพบว่า จากมุมมองของนักเรียนและผู้เกี่ยวข้องเห็นว่าความหมายของความรุนแรง คือ กระทำจาก ครู เพื่อน และบุคลากรในโรงเรียนที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อนักเรียนทั้งร่างกาย จิตใจ และเพศ รวมทั้งความรุนแรงแฝงหรือความรุนแรงเงียบ ซึ่งรูปแบบของความรุนแรงมีความหลากหลายภายใต้ปัจจัยของตัวนักเรียนเองและสภาพแวดล้อมที่ต่างกัน ความรุนแรงที่เกิดขึ้นมีความเกี่ยวข้องกับโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน นักเรียนกับนักเรียน ครูกับครู ครูกับผู้บริหาร และนักเรียนกับบุคลากร ซึ่งทำให้เกิดระยะห่างทางสังคมระหว่างผู้ที่มีสถานภาพต่างกันที่ส่งผลต่อความรุนแรงที่เกิดขึ้น รวมทั้งโครงสร้างเชิงอำนาจที่เกิดจากพื้นที่ทางกายภาพ กฎระเบียบต่างๆ และสถานภาพของบุคคล มีความเกี่ยวข้องกับความรุนแรงที่เด็ก และเยาวชนถูกกระทำในโรงเรียนทั้งสิ้น

คำสำคัญ: โครงสร้างสังคม ความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

* ปริญญาโท สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
** บัณฑิตปริญญาเอก (แบบมีวิชาเรียน) สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
*** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
**** ข้าราชการบำนาญ อดีตอาจารย์สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
***** กรรมการและรองเลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนเป็นปัญหาสำคัญระดับชาติ การเสียชีวิต บาดเจ็บและพิการจากการถูกทำร้ายเป็นภาระและความสูญเสียทางสังคม ทั้งนี้ผลกระทบไม่ได้เกิดเฉพาะกับผู้ถูกกระทำ หรือผู้กระทำเท่านั้น หากแต่ยังมีผลกระทบต่อครอบครัว กลุ่มเพื่อน ต่อชุมชนและสังคมโดยรวมที่ต้องสูญเสีย เจ็บปวด จากผลลัพธ์ของความรุนแรงดังกล่าว นอกจากนั้นยังรวมถึงผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตโดยรวมของคนในประเทศชาติอีกด้วย อย่างไรก็ตาม ภาพที่ปรากฏให้เห็นเป็นเพียงบางส่วนที่เห็นปัญหาเท่านั้น ยังมีปรากฏการณ์ความรุนแรงที่ไม่ได้ตกเป็นข่าว หรือไม่ได้รับการรายงานอีกมาก เช่น การข่มขืน การกระทำความรุนแรงทางร่างกายต่อคูรักในกลุ่มวัยรุ่น การข่มขู่ ริดไถในโรงเรียน เป็นต้น ปรากฏการณ์เช่นนี้สะท้อนให้เห็นว่าปัญหาความรุนแรงในกลุ่มเด็กและเยาวชนนับวันยิ่งวิกฤติ และส่งผลกระทบต่ออนาคตและความมั่นคงของชาติ และจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน อย่างไรก็ตาม ความรุนแรงที่พบเห็นเป็นความรุนแรงในเบื้องต้น หรือแค่ขั้นผิวเท่านั้น ชั้นที่พบเห็นเป็นชั้นนอก เรียกว่าความรุนแรงทางตรง เป็นความรุนแรงเชิงพฤติกรรมระหว่างบุคคล ที่ปรากฏให้เห็นผู้กระทำ ผู้ถูกกระทำ และมีผลกระทบที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจน แต่ความรุนแรงที่มองไม่เห็น ที่ทำหน้าที่ในการบ่มเพาะหล่อเลี้ยงให้พฤติกรรมความรุนแรงในมนุษย์ดำรงอยู่ คือ ความรุนแรงเชิงโครงสร้างสังคมและความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม ความรุนแรงเชิงโครงสร้างสังคม คือ โครงสร้างสังคมที่อาจทำให้คนกลุ่มหนึ่งมีอำนาจเหนือกว่าคนอีกกลุ่มหนึ่ง และสามารถใช้อำนาจในรูปแบบต่างๆ เช่น การเอาเปรียบ การทำร้ายผู้อื่นอย่างชอบธรรม นอกจากนี้ยังหมายรวมถึงโครงสร้างของสถาบันที่มีหน้าที่รองรับ ผลิตซ้ำความรุนแรง

เหล่านั้นให้ดำรงอยู่ได้ด้วย ส่วนความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมนั้นว่าด้วยคุณค่า ความคิด ความเชื่อ ที่ให้ความชอบธรรมกับการใช้ความรุนแรงจนมองหรือยอมรับว่าเป็นสิ่งธรรมดาสามัญ

สถาบันการศึกษาทุกแห่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อผู้เรียน และปรารถนาให้ผู้เรียนทุกคนมีความสุข มีความก้าวหน้าในชีวิตความเป็นอยู่ เมื่อเข้ามาศึกษาในสถาบันนั้นๆ แล้วถือเป็นความรับผิดชอบอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้คู่คุณธรรม แต่จากสภาพปัญหาปัจจุบันนักเรียนโดยเฉพาะในกลุ่มที่อยู่ในช่วงวัยรุ่นยังขาดทักษะด้านคุณธรรม จริยธรรม อันเนื่องมาจากสาเหตุหลายประการ เช่น เป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อที่มีการเปลี่ยนแปลงหลายๆ ด้าน ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ เป็นวัยที่เกิดความสับสนในชีวิต เริ่มมีความรู้สึกหรือความต้องการทางเพศ ต้องการคำแนะนำในเรื่องการปรับตัว มีความต้องการยึดมั่นในอุดมการณ์ชีวิตของตนเอง มีพัฒนาการทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม เป็นลักษณะเฉพาะไม่เหมือนกับวัยอื่นๆ ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าวัยรุ่นเป็นวัยที่มีโอกาสเกิดปัญหาได้มาก ถ้าไม่ได้รับการช่วยเหลือและได้รับความเข้าใจจากเพื่อน ครู หรือผู้ปกครอง ก็จะทำให้เด็กนักเรียนมีปัญหาตามมามากมาย ตามที่ปรากฏให้เห็นเป็นข่าวตามสื่อต่างๆ เกี่ยวกับนักเรียนวัยรุ่นก่อเหตุทะเลาะวิวาท ยกพวกตีกัน ทำร้ายร่างกายอาจถึงขั้นเสียชีวิต ทำลายทรัพย์สินของส่วนรวม การใช้ภาษาถ้อยคำที่รุนแรง ข่มขู่ ต่ำหุนตีเตียน กล่าวโทษผู้อื่น ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้ อาจถือได้ว่าเป็นพฤติกรรมที่รุนแรงทั้งสิ้น

ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในโรงเรียนนั้นเป็นปรากฏการณ์ที่อาจกล่าวได้ว่ามีโอกาสเกิดขึ้นได้ทุกที่ ทุกเวลา หากแต่มีรูปแบบและระดับความรุนแรงที่แตกต่างกันออกไปตามเหตุปัจจัยและบริบททางด้านสังคมและวัฒนธรรม การพยายามป้องกันและแก้ไข

ปัญหาความรุนแรงเป็นสิ่งที่หลายฝ่ายทั้งโรงเรียน ครู อาจารย์ ผู้ปกครอง หน่วยงานทางด้านการศึกษา หรือแม้แต่หน่วยงานที่ทำงานทางด้านการปกป้องและคุ้มครองสิทธิเด็กได้พยายามดำเนินการ ซึ่งมีทั้งที่สามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นได้ ในขณะที่เดียวกันมีบางที่บางปัญหาที่ยังไม่สามารถแก้ไขได้ ดังนั้นการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเชื่อว่าจะได้ องค์ความรู้ในเชิงลึกที่ทำให้เข้าใจปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นว่ามีเงื่อนไขของการเกิดอย่างไร เพื่อที่จะนำองค์ความรู้เหล่านี้มาใช้ในการลดปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้น โดยจึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจว่าองค์ความรู้ในเชิงทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของความรุนแรงที่เด็กและเยาวชนถูกกระทำในโรงเรียนภายใต้บริบททางสังคมและวัฒนธรรมไทยนั้นเป็นอย่างไร และเมื่อต้องการป้องกันแก้ไขปัญหาดังกล่าวควรจะต้องดำเนินการอย่างไร และใครคือผู้ที่สามารถป้องกันแก้ไขได้ดีที่สุด

ดังนั้นการศึกษาวิจัยในเรื่องนี้จึงมุ่งศึกษาเชิงลึกเพื่อสะท้อนปรากฏการณ์ความรุนแรงในโรงเรียน โดยเน้นศึกษาวิถีชีวิต พื้นที่ และปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างเด็กและเยาวชนกับสังคมซึ่งได้แก่ ครอบครัว ชุมชน เพื่อน โรงเรียน และสังคมโดยรวมในการประกอบสร้างความรุนแรงในมิติต่างๆ

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อทำความเข้าใจถึงความหมาย รูปแบบและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงที่เด็กและเยาวชนถูกกระทำในโรงเรียนและเพื่อทำความเข้าใจถึงโครงสร้างทางสังคมของโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ความรุนแรงที่เด็กและเยาวชนถูกกระทำภายใต้บริบทของโรงเรียนที่มีลักษณะเฉพาะและมีความเป็นพลวัตท่ามกลางกระแสแห่งความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย

คำถามการวิจัย

1. ความหมายและรูปแบบของความรุนแรงที่เด็กและเยาวชนถูกกระทำในโรงเรียนเป็นอย่างไร และมีปัจจัยอะไรบ้างที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงดังกล่าว

2. โครงสร้างทางสังคมเกี่ยวข้องกับความรุนแรงที่เด็ก และเยาวชนถูกกระทำในโรงเรียนอย่างไร โดยศึกษาในประเด็นดังนี้

2.1 โครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในโรงเรียนเกี่ยวข้องกับความรุนแรงที่เด็กและเยาวชนถูกกระทำในโรงเรียนอย่างไร

2.2 โครงสร้างเชิงอำนาจเกี่ยวข้องกับความรุนแรงที่เด็ก และเยาวชนถูกกระทำในโรงเรียนอย่างไร

กรอบแนวคิดหลักที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาความรุนแรงที่เด็กและเยาวชนถูกกระทำว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงสร้างทางสังคมของโรงเรียนอย่างไร ซึ่งครอบคลุมถึงโครงสร้างความสัมพันธ์ และโครงสร้างเชิงอำนาจ ซึ่งผู้วิจัยพิจารณาความรุนแรงที่เด็กและเยาวชนถูกกระทำในโรงเรียนทั้งที่เด็กและเยาวชนเป็นผู้กระทำและถูกกระทำ หรือได้รับผลจากความรุนแรงที่เกิดขึ้นจากการกระทำของบุคคลต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมุ่งทำความเข้าใจความรุนแรงในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของระบบสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ทางสังคมที่ถูกสร้างขึ้น และเกิดขึ้นใหม่อย่างสัมพันธ์เชื่อมโยงกับสถานการณ์ ต่างๆ โดยให้ความสำคัญกับบริบททางสังคมของโรงเรียนและปัจจัยที่หลากหลาย เช่น บรรทัดฐานทางสังคมของโรงเรียน การฝ่าฝืนบรรทัดฐานทางสังคมของโรงเรียน วัฒนธรรมของโรงเรียนแบบแผนการดำเนินชีวิตในโรงเรียน เป็นต้น ทั้งนี้มุ่งเน้นศึกษาปรากฏการณ์ความรุนแรงที่เด็กและเยาวชนที่อยู่ในโรงเรียน ทั้งที่เป็นผู้กระทำและเป็น

ผู้ถูกกระทำในรูปแบบความรุนแรงที่หลากหลาย เช่น ความรุนแรงทางตรงทั้งทางร่างกายและจิตใจและผลกระทบที่ก่อให้เกิดการบาดเจ็บในรูปแบบต่างๆ ความรุนแรงที่กระทำผ่านทางวาจา อาทิ การล้อเลียน เยาะเย้ย ดุถูก เหยียดหยาม เป็นต้น ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม สำหรับโครงสร้างเชิงอำนาจ เป็นการศึกษาดังโครงสร้างของพลังในการควบคุมบังคับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีความสัมพันธ์กันในสังคม โดยอาศัยวิธีการต่างๆ เช่น ภาวะเปรียบเทียบ กิจกรรม ความรู้ สถานภาพ เป็นต้น

ผู้วิจัยให้ความสำคัญกับเสียงสะท้อนของเด็กและเยาวชนต่อประสบการณ์เหล่านั้น ผ่านการรับรู้ตีความ การให้ความหมายและการจัดการกับปัญหานั้น ในด้านมูลเหตุที่จะมีส่วนอธิบายพฤติกรรมความรุนแรง เน้นให้ความสำคัญในการศึกษาบริบททางสังคม ที่แสดงให้เห็นถึงทั้งระดับโรงเรียน ครอบครัว และชุมชน นอกจากนี้ ยังคำนึงถึงปัจจัยระดับบุคคล ความสัมพันธ์ทางสังคมโดยเฉพาะกับเพื่อน ครู อาจารย์ และสถานการณ์ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมความรุนแรง โดยศึกษาผ่านโครงสร้างทางสังคมของโรงเรียน เพื่อหาความหมาย รูปแบบ และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงที่เด็กและเยาวชนถูกกระทำในโรงเรียน และเพื่อค้นหาว่าความรุนแรงที่เด็กและเยาวชนถูกกระทำเกี่ยวข้องกับโครงสร้างทางสังคมของโรงเรียนอย่างไร โครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและโครงสร้างเชิงอำนาจเกี่ยวข้องกับความรุนแรงอย่างไร และมีปัจจัยอะไรเกี่ยวข้องกับความรุนแรงที่เด็กและเยาวชนถูกกระทำในโรงเรียน ทั้งนี้ในการศึกษาผู้วิจัยให้ความสำคัญกับการการมองปรากฏการณ์อย่างเป็นองค์รวม อาศัยมุมมองจากเด็กและเยาวชนในโรงเรียน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นครู ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลสำหรับตอบปัญหาการวิจัยที่ชัดเจน

ครอบคลุม ลึกซึ้งจนสามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่จากบริบทของสังคมไทยได้

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้ใช้การศึกษารายกรณีเชิงคุณภาพ ซึ่งระเบียบวิธีวิจัยนี้เป็นการสืบค้นหาความรู้ความจริงอย่างละเอียดลึกซึ้งเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่สนใจ ซึ่งเกิดขึ้นในบริบทหรือระบบที่มีขอบเขตเฉพาะเจาะจง (Specific context or bounded system) ปรากฏการณ์ที่สนใจนั้นอาจเป็นบุคคล กลุ่มบุคคล โครงการ เหตุการณ์ ชุมชนหรือองค์กรเฉพาะรายใดรายหนึ่ง หรือหลายรายก็ได้ที่นักวิจัยเลือกมาทำการศึกษาวิจัย การศึกษาเฉพาะกรณีมีความหมายตั้งแต่การบันทึกและการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประวัติของบุคคล (Case record or case history) สำหรับนำไปใช้ในด้านต่าง ๆ และรวมไปถึงการนำข้อมูลในประเด็นเกี่ยวข้องกับปัญหาการวิจัยที่ต้องการสืบค้นหาความรู้ความจริงจากกรณีศึกษานั้นมาทำการวิเคราะห์และตีความหมายอย่างละเอียดเข้มข้น โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อต้องการศึกษาหรือเรียนรู้กรณีศึกษาที่สนใจเป็นพิเศษ และเพื่อต้องการทำความเข้าใจปรากฏการณ์บางอย่างที่สนใจ โดยอาศัยศึกษาวิจัยจากกรณีเฉพาะดังกล่าว ผลการศึกษาจากกรณีเฉพาะที่ดำเนินการภายใต้สภาพเหตุการณ์จริงจะให้สารสนเทศที่เป็นประโยชน์สำหรับการนำไปใช้ปฏิบัติงานในองค์กรใดองค์กรหนึ่ง และเป็นประโยชน์โดยอ้อมสำหรับนำไปใช้ทำวิจัยในประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องให้กว้างขวางลุ่มลึกต่อไป การศึกษารายกรณีจึงถูกนำไปใช้ในการแสวงหาความรู้ความจริงในหลากหลายสาขาวิชา (Merriam, 1988 ; Yin, 2003)

จากการลงสนามเบื้องต้นผู้วิจัยได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับความรุนแรงที่เกิดขึ้น และเด็กอยู่ในฐานะผู้ถูกกระทำทั้งจากเพื่อน รุ่นพี่ ครูอาจารย์ ตลอด

ทั้งบุคคลกลุ่มต่างๆ ที่เข้ามากระทำความรุนแรงในโรงเรียน รวมทั้งเป็นโรงเรียนที่แวดล้อมด้วยบริบทของชุมชนที่อยู่ระหว่างการเปลี่ยนผ่านจากความเป็นชุมชนชนบทไปสู่ความเป็นชุมชนเมืองซึ่งทำให้นักเรียนและครอบครัวอยู่ในชุมชนที่มีความหลากหลายทางด้านต่างๆ เช่น ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนมีส่วนเกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ความรุนแรงที่เด็กและเยาวชนถูกกระทำ ดังนั้นผู้วิจัยเชื่อว่าโรงเรียนแห่งนี้สามารถเป็นแหล่งข้อมูลสำหรับการทำความเข้าใจในเรื่องที่จะศึกษาได้อย่างลึกซึ้งเพียงพอในการศึกษาเรื่องความรุนแรงที่เด็กและเยาวชนถูกกระทำในโรงเรียนนี้ ผู้วิจัยศึกษาในมุมมองที่เด็กและเยาวชนเป็นผู้กระทำและถูกกระทำ หรือได้รับผลจากความรุนแรงที่เกิดขึ้นจากการกระทำของบุคคลต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง การศึกษานี้มุ่งเน้นไปที่การศึกษาความหมายและรูปแบบของความรุนแรงที่เด็กและเยาวชนถูกกระทำ โดยให้ความสำคัญกับโครงสร้างทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงที่มีต่อเด็กและเยาวชนถูกกระทำในโรงเรียน ตามมุมมองของเด็กและเยาวชนและผู้เกี่ยวข้องโดยใช้การศึกษารายกรณีเชิงคุณภาพเป็นแนวทางในการศึกษาเพื่อตอบปัญหาการวิจัยที่ตั้งไว้

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

ความหมาย รูปแบบ และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงที่เด็กและเยาวชนถูกกระทำในโรงเรียน

ความหมายและรูปแบบของความรุนแรงในโรงเรียน จากมุมมองของนักเรียน ครู พ่อแม่ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษา พบว่านักเรียนส่วนใหญ่ให้ความหมายของความรุนแรงไว้ว่าเป็นการกระทำจากบุคคลต่างๆ ตั้งแต่ครู นักเรียน เจ้าหน้าที่ของโรงเรียน ที่ทำร้ายนักเรียนทั้งทางร่างกายและจิตใจ รวมทั้งความรุนแรงทางเพศ ซึ่งการทำร้าย

ร่างกาย เป็นการทำให้ร่างกายบาดเจ็บ ตั้งแต่บาดเจ็บเล็กน้อยจนถึงขั้นเสียชีวิต เช่น การหยิก ตะ ต่อย ตบตี ทำร้ายด้วยอาวุธ เป็นต้น ส่วนการทำร้ายจิตใจ เป็นการทำให้เด็กกระทบกระเทือนจิตใจ เช่น การทอดทิ้ง ล้อเลียน ถูกเหยียดหยาม ประจาน ดุด่า ชู ตะคอก กักขังหน่วงเหนี่ยว เพิกเฉย เป็นต้น ซึ่งบางครั้งอาจจะได้รับความเสียหายมากกว่าทางร่างกาย ส่วนความรุนแรงทางเพศนั้นนักเรียนมองว่าเป็นเรื่องชู้สาว การแย่งแฟนกันของนักเรียนผู้หญิง สำหรับครูได้ให้ความหมายของความรุนแรงไว้ว่า เป็นการกระทำรุนแรงต่อร่างกายและจิตใจเด็ก รวมไปถึงการกระทำที่กระทบต่อสิทธิของเด็ก เช่น ทำให้เด็กขาดโอกาสในการเรียนรู้เพิ่มเติมที่ อันเนื่องมาจากการขาดแคลนบุคลากรครูทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ การที่ครูไม่มีเวลาสอนเด็ก ขาดอุปกรณ์การเรียน การปล่อยปละละเลยไม่เอาใจใส่ดูแลเด็กเท่าที่ควร ซึ่งถือว่าเป็นความรุนแรงแฝงหรือความรุนแรงเงียบ ส่วนพ่อแม่ผู้ปกครองของนักเรียนได้ให้ความหมายว่า เป็นการทำให้เด็กได้รับความกระทบกระเทือนทั้งทางร่างกายและจิตใจจากการไปโรงเรียน โดยเกิดจากการกระทำของเพื่อนหรือครูในโรงเรียน รวมไปถึงการที่เด็กไม่ได้รับสิทธิที่พึงได้รับในฐานะของนักเรียนคนหนึ่ง เช่น การที่ครูสอนเด็กไม่เต็มที่ การที่ห้ามครูลงโทษเด็กด้วยการตีที่จะเอื้อให้ครูปล่อยปละละเลยไม่สนใจเด็ก เป็นต้น ในส่วนคณะกรรมการสถานศึกษาได้ให้ความหมายของความรุนแรงไว้ว่า เป็นลักษณะของการทะเลาะวิวาทชกต่อยตบตีกัน ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน หรือความรุนแรงระหว่างครูกับนักเรียน เช่น ครูลงโทษนักเรียนเกินกว่าเหตุ ครูลงนามเด็ก เป็นต้น

โดยสรุปความหมายของความรุนแรงในโรงเรียน จากมุมมองของนักเรียนและบุคคลที่เกี่ยวข้อง ทั้งครูผู้สอน พ่อแม่ ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษา ส่วนใหญ่มีการให้

ความหมายที่สอดคล้องกันคือมองว่าความรุนแรงเป็นการกระทำใดๆแก่นักเรียน ในลักษณะที่ทำให้เกิดความเสียหายทั้งทางร่างกายและจิตใจแก่นักเรียน รวมทั้งความรุนแรงทางเพศ และ ความรุนแรงที่เกี่ยวข้องเนื่องกับเรื่องสิทธิของเด็กและเยาวชนที่สมควรได้รับในฐานะของนักเรียนคนหนึ่งโดยตัวนักเรียนเอง สามารถเป็นได้ทั้งผู้ถูกระทำและผู้กระทำ ความรุนแรงซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดความรุนแรงขององค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 1995) ที่ได้นิยามความรุนแรง หมายถึง การจงใจใช้กำลังหรืออำนาจทางกายเพื่อข่มขู่หรือกระทำต่อตนเอง ต่อผู้อื่น ซึ่งมีผลทำให้เกิดหรือมีแนวโน้มที่จะมีผลให้เกิดการบาดเจ็บ ตาย หรือเป็นอันตรายต่อจิตใจ หรือเป็นการยับยั้งการเจริญงอกงามหรือการกีดกันหรือปิดกั้น ทำให้สูญเสียสิทธิบางประการ และขาดการได้รับในสิ่งที่สมควรจะได้รับ

ส่วนรูปแบบของความรุนแรงนั้นพบว่าสามารถจำแนกได้หลายรูปแบบด้วยกันขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่นำมาใช้ ได้แก่ 1) ใช้เกณฑ์ของบุคคลที่ถูกกระทำ และเป็นผู้กระทำเป็นเกณฑ์ มี 3 ลักษณะ คือ ความรุนแรงระหว่างครูกับนักเรียน ความรุนแรงระหว่างนักเรียนกับนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับที่ สมบัติ ตาปัญญา (2549ก) และสมบัติ ตาปัญญา (2549ข) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเพื่อสำรวจปัญหาการรังแกกันของนักเรียน และการสำรวจทัศนคติต่อการสร้างวินัยและพฤติกรรมในการสร้างวินัยของครูต่อนักเรียนที่พบว่าความรุนแรงที่เกิดขึ้นในโรงเรียนนั้นมีสองรูปแบบ คือ ความรุนแรงที่เกิดขึ้นระหว่างนักเรียนกับนักเรียนในลักษณะของการรังแกกัน และความรุนแรงระหว่างครูกับนักเรียนในรูปแบบของการลงโทษทางวินัย ส่วนอีกหนึ่งรูปแบบที่พบจากการศึกษาครั้งนี้คือความรุนแรงระหว่างนักเรียนที่มีการดึงคนนอกเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งหมายถึง ความรุนแรงระหว่างนักเรียนแต่ได้แผ่ขยาย

ออกไปสู่บุคคลภายนอก 2) ใช้เกณฑ์ผลที่เกิดขึ้นจากความรุนแรง ได้แก่ ความรุนแรงต่อร่างกาย ความรุนแรงต่อจิตใจ ความรุนแรงทางเพศ 3) ใช้เกณฑ์วิธีการก่อความรุนแรง ได้แก่ การใช้กำลังทางกาย การใช้วาจา และการใช้ทั้งกำลังทางกายและวาจา

นอกจากนี้รูปแบบของความรุนแรงยังเกี่ยวข้องกับจุดเกิดเหตุในฐานะพื้นที่ที่ก่อให้เกิดความรุนแรง ได้แก่ 1) สถานที่ที่ทั่วไปในโรงเรียน เช่น ในห้องเรียน ทางเดิน สนามกีฬา โรงอาหาร เป็นต้น เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมักเป็นความรุนแรงที่เกิดขึ้นกะทันหันหรือโดยบังเอิญ เช่น เด็กเดินชนกันแล้วเกิดความไม่พอใจกันหรือเขม่นหน้ากันทำให้เกิดความไม่พอใจจนกลายเป็นความบาดหมางและกระตุ้นให้เกิดการกระทำที่รุนแรงเป็นลำดับต่อมา ซึ่งสถานที่ทั่วไปนี้มักเป็นความรุนแรงที่เกิดขึ้นโดยไม่มีการเตรียมการไว้ล่วงหน้าขึ้นอยู่กับสถานการณ์ในขณะนั้น และ 2) สถานที่ลับตาหรือสถานที่ที่ไม่มีคนพลุกพล่านมากนัก เช่น หลังโรงเรียน ห้องน้ำ แปลงเกษตรของโรงเรียน ความรุนแรงที่จะเกิดขึ้นนั้นจะเป็นเหตุการณ์ที่เฉพาะเจาะจง มีการนัดหมายล่วงหน้าเพื่อมาพบกัน เช่น การนัดตบกันของนักเรียนหญิง การทำต่อยกันของนักเรียนชาย เป็นต้น ในสถานที่ดังกล่าวนี้จะเป็นบริเวณที่กลุ่มผู้ใช้ความรุนแรงมักจะใช้เป็นสถานที่ประจำหรือเคยเห็นว่ามีการใช้สถานที่แห่งนี้เพื่อการแสดงออกซึ่งความรุนแรงอยู่บ่อยครั้ง เนื่องจากจะเป็นบริเวณที่ลับตาครู และการก่อเหตุอื่นๆจะมีเจตนาชัดเจนโดยมีการนัดหมายและเตรียมการล่วงหน้า

สำหรับปัจจัยที่เป็นเกี่ยวข้องกับความรุนแรงที่เด็กและเยาวชนถูกระทำในโรงเรียนนั้นพบว่า มี 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) เด็กและเยาวชนที่ตกอยู่ในฐานะผู้ถูกระทำเพียงฝ่ายเดียวซึ่งเกิดจากปัจจัยที่สำคัญ คือ จากตัวเด็กนักเรียนเอง และจากบริบทของโรงเรียน 2)

เด็กและเยาวชนที่อยู่ในฐานะของผู้กระทำความรุนแรง ได้แก่ ปังจัยจากตัวนักเรียนเอง จากครอบครัว จากเพื่อน จากการรับสื่อที่ไม่เหมาะสม และจากชุมชน แวดล้อม 3) เด็กและเยาวชนที่อยู่ในฐานะทั้งในฐานะทั้งผู้ถูกระทำและผู้กระทำซึ่งมีปังจัยตามสองลักษณะข้างต้นร่วมกับอีกหนึ่งปังจัยที่สำคัญคือ การขาดวุฒิภาวะทางปัญญาและอารมณ์

ทั้งนี้ปังจัยกำหนดความรุนแรงที่เด็กและเยาวชนถูกระทำในโรงเรียนนั้นมีความเกี่ยวข้องกับมูลเหตุต่างๆทั้งที่มาจากตัวเด็กเองซึ่งส่วนใหญ่เกิดจากลักษณะภายในจิตใจและพฤติกรรมต่างๆของเด็กและเยาวชนหรือกระทั่งเมื่อเกิดสภาพปัญหาหรือวิกฤตการณ์อันก่อให้เกิดความตึงเครียดและไม่สามารถจัดการกับความเครียดนั้นได้ อาจนำไปสู่การแก้ปัญหาด้วยวิธีการที่รุนแรง เช่น การทำร้ายตนเอง หรือผู้อื่นได้ง่าย (อังคินันท์ อินทรกำแหง, 2551) และมูลเหตุที่มาจากสิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่ล้วนแล้วแต่เกี่ยวข้องกับการกำหนดความรุนแรงที่เกิดขึ้น ซึ่งสามารถเทียบเคียงได้กับแนวคิดมนุษยนิเวศวิทยาของบรอนเฟนเบเนอร์ (Bronfenbrenner, 1979) ที่เห็นว่าการที่บุคคลมีพฤติกรรมใดๆนั้นมีส่วนเกี่ยวข้องตั้งแต่ระดับของตัวเด็กกับโครงสร้างในระดับจุลภาคจนถึงโครงสร้างในระดับมหภาคที่มีความเกี่ยวข้องกับระบบปฏิสัมพันธ์ซึ่งเป็นระบบสิ่งแวดล้อมที่เชื่อมโยงระบบจุลภาคต่างๆให้สัมพันธ์กัน เช่น เด็กที่มีปัญหาที่บ้านจะไปสร้างปัญหาที่โรงเรียน เป็นต้น และจากสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยในกระแสโลกาภิวัตน์ได้ปรับเปลี่ยนโครงสร้างของครอบครัวไทยจากครอบครัวขยายเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ความอบอุ่นและความพอเพียงจากวิถีชีวิตในครอบครัวเดิมลดน้อยลง ความสัมพันธ์ในครอบครัวเหินห่าง โดยเฉพาะในสังคมเมืองพ่อแม่ต่างออกไปทำงานนอกบ้าน บุตรได้รับการถ่ายทอด

เลี้ยงดูด้วยความรักและเหตุผลจากพ่อแม่ลดน้อยลง จึงนำไปสู่ความอ่อนแอ เปราะบางของครอบครัวที่ส่งผลกระทบต่อความขัดแย้ง และความรุนแรงที่เพิ่มมากขึ้น (อังคินันท์ อินทรกำแหง และทัศนาศ ทอภักดิ์, 2552)

โครงสร้างทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงที่เด็กและเยาวชนถูกระทำในโรงเรียน

ความรุนแรงต่อเด็กที่แฝงอยู่ในโครงสร้างสังคมของโรงเรียนเป็นภัยเงียบ โดยอาจจะมาในรูปของการจัดระเบียบบรรทัดฐานและการจัดระเบียบความแตกต่างซึ่งเป็นไปตามโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และโครงสร้างเชิงอำนาจ ดังนี้

โครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับความรุนแรงที่เด็กและเยาวชนถูกระทำในโรงเรียน

โครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีความเกี่ยวข้องกับระเบียบบรรทัดฐานของโรงเรียน และการจัดระเบียบความแตกต่างระหว่างสถานภาพ บทบาทหน้าที่ของบุคคล ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนในโรงเรียนตามความสัมพันธ์ทั้ง 5 คู่ ได้แก่ 1) ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน เป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ครูใช้กฎระเบียบในเรื่องต่างๆ อย่างเข้มงวดเป็นการควบคุมวิถีชีวิตในแต่ละวันของนักเรียนตั้งแต่การมาโรงเรียน การแต่งกายและทรงผมซึ่งทางโรงเรียนได้กำหนดไว้เป็นลายลักษณ์อักษรในเอกสารคู่มือนักเรียน โดยมีการปฐมนิเทศนักเรียนเข้าใหม่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 4 และการเรียนการสอนและกิจกรรมในโรงเรียน ซึ่งครูบางคนอาจใช้อำนาจเผด็จการโดยขาดความชอบธรรม ขาดความสัมพันธ์แบบใกล้ชิด อันมีผลต่อการทำทลายและการฝ่าฝืนกฎระเบียบของนักเรียน ดังนั้นครูจึงต้องใช้การควบคุมทางสังคมเพื่อทำให้นักเรียนยอมรับ และปฏิบัติตามบรรทัดฐานของโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดในเรื่องการควบคุมทางสังคม ที่เห็นว่าการควบคุมนักเรียนนั้นมีความ

เกี่ยวพันกันอย่างใกล้ชิดกับแบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกของสังคม ความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้ จะมีการจัดระเบียบแบบแผนที่แน่นอนและมีความต่อเนื่อง นั่นคือบรรทัดฐานของสังคม อันได้แก่กฎระเบียบต่างๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อการควบคุมและเป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อกันในสังคม (Bloom, Selznich, & Darroch, 1981: 55-56) การจัดระเบียบสังคมที่ว่านี้ ทำให้สังคมดำรงอยู่ได้เพราะความเข้าใจร่วมกันของคนส่วนใหญ่ยังยึดถือปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ และแนวปฏิบัติ ซึ่งเป็นบรรทัดฐานทางสังคมที่เป็นแบบแผนที่ยึดถือปฏิบัติกันทั่วไป ดังนั้น การควบคุมทางสังคมในโรงเรียนก็คือ การทำให้นักเรียนยอมรับและปฏิบัติตามบรรทัดฐานทางสังคมของโรงเรียนนั่นเอง 2) ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียนด้วยกันเป็น ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนนักเรียนซึ่งเป็น ความสัมพันธ์แบบปฐมภูมิ มีความใกล้ชิดและรู้จักกันดี ได้แก่ ความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ ความสัมพันธ์แบบ การยอมรับอำนาจระหว่างรุ่นพี่กับรุ่นน้อง ความสัมพันธ์แบบการยอมรับกันในกลุ่มนักเรียนเกรดด้วยกัน ความสัมพันธ์แบบการยอมรับกันในกลุ่มเด็ก เก่งเด็กดีด้วยกัน ความสัมพันธ์ในเชิงไม่ยอมรับความ แตกต่างระหว่างกลุ่มหรือตัวบุคคล และความสัมพันธ์ ในเชิงชู้สาว ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับ นักเรียนด้วยกันนี้เกี่ยวข้องกับความรุนแรงที่เกิดขึ้น เนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนด้วยกันนั้น เกี่ยวโยงกับความคิด ความเชื่อและการแสดง พฤติกรรมต่างๆออกมา การคล้อยตามหรือการมี ความเห็นขัดแย้งระหว่างกลุ่มเพื่อนนักเรียนด้วยกันนั้น ย่อมส่งผลต่อการแสดงออกของนักเรียนซึ่งรวมถึงการ กระทำความรุนแรงด้วย ทั้งนี้ความสัมพันธ์ระหว่าง นักเรียนจะเป็นไปในทิศทางที่ดี หรือไม่ดีนั้นขึ้นอยู่กับ การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันผ่านสัญลักษณ์ต่างๆซึ่ง การปฏิสัมพันธ์เป็นสิ่งทีแต่ละคนสร้างขึ้น เพราะ

โดยทั่วไปแล้วสถานภาพต่างๆ นั้นจะพัฒนา การ ติความของตนขึ้น หรือเรียกว่ามีการแลกเปลี่ยน ระหว่างกัน เริ่มตั้งแต่มีปฏิสัมพันธ์กันอย่างธรรมดา มี การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ โดยที่ไม่จำเป็นต้อง เกิดการเห็นพ้องต้องกัน ในขณะที่บางคนมีการ แลกเปลี่ยนการตีความกัน เพื่อจะชี้ให้เห็นถึงความจริง โดยการต่อรองในบางเรื่องเสมอๆ ซึ่งสามารถเลื่อนไหล ได้โดยปัจเจกบุคคลที่มองเห็นสิ่งต่างๆแตกต่างกัน การ กระทำของคนจึงขึ้นกับพื้นฐานของการตีความและ แสดงออกมาเป็นพฤติกรรมที่มีระหว่างกันในรอบของ ความสัมพันธ์ (Bogdan & Biklen, 1992: 36) 3) ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับครู ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ ในแนวราบแบบตามสายงานหรือหน้าที่ความ รับผิดชอบ และค่อนข้างเป็นอิสระจากกันในแต่ละกลุ่ม สาระการเรียนรู้ โดยครูมีการแบ่งงานกันทำ ติดต่อ สัมพันธ์กันตามสถานภาพเพื่อการเรียนการสอนเป็น ส่วนใหญ่ 4) ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้บริหาร เป็น ความสัมพันธ์เชิงอำนาจในแนวตั้งที่ผู้บริหาร คือ ผู้ที่มี อำนาจในการจัดสรรทรัพยากร และแบ่งปัน ผลประโยชน์ต่างๆ ในโรงเรียนให้กับคณะครูและผู้ที่ เกี่ยวข้องซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้บริหารนี้เองมี ส่วนเกี่ยวข้องกับความรุนแรงที่เกิดขึ้นในโรงเรียน โดยเฉพาะในด้านของการใช้อำนาจสั่งการที่ส่งผ่านจาก ผู้บริหารสู่ครูและส่งต่อไปยังนักเรียน กล่าวคือเมื่อ ผู้บริหารสั่งการสิ่งใดลงมา เช่น กฎระเบียบต่างๆ ครู คือผู้ที่ทำหน้าที่นำกฎเหล่านั้นไปบังคับใช้กับนักเรียน หากความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับครูไม่เป็นไปใน แนวทางที่ดีแล้วย่อมมีผลต่อการไม่ยอมรับของครูและ เพิกเฉยต่อภาระต่างๆที่ได้รับมอบหมาย รวมถึงใน กรณีที่นักเรียนมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ผู้บริหารจะ มีอำนาจในการสั่งการให้ครูทำหน้าที่ลงโทษนักเรียนซึ่ง จะส่งผลต่อการควบคุมหรือการลงโทษทางวินัยที่ครู จะต้องดำเนินการ 5) ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียน

และบุคลากรในโรงเรียน เช่น นักการภารโรง พนักงานรักษาความปลอดภัย แม่ค้าในโรงอาหาร เป็นต้น ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ในลักษณะที่ต่างฝ่ายต่างคิดว่าตนมีอำนาจเหนือกว่า โดยมองแบบเข้าข้างตัวเอง เช่น นักเรียนมองว่าบุคลากรเป็นลูกจ้างของโรงเรียนที่ต้องคอยอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้ตน ส่วนบุคลากรก็อาจมองว่าตนเองเป็นเจ้าหน้าที่ที่สามารถดูแลควบคุมให้เด็กนักเรียนทำตามได้โดยอาศัยอำนาจที่ได้รับมอบหมายจากครูและผู้บริหารที่มีอำนาจเหนือกว่านักเรียน จากที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่า โครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในโรงเรียน มีผลทำให้เกิดระยะห่างทางสังคมระหว่างผู้ที่มีสถานภาพและมีบทบาทหน้าที่แตกต่างกันซึ่งจะส่งผลต่อความรุนแรงที่เกิดขึ้นแก่นักเรียนในโรงเรียน

โครงสร้างเชิงอำนาจกับความรุนแรงที่เด็กและเยาวชนถูกกระทำในโรงเรียน

สำหรับโครงสร้างเชิงอำนาจกับความรุนแรงที่เด็กและเยาวชนถูกกระทำในโรงเรียนนี้ เป็นโครงสร้างเชิงอำนาจที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 1) อำนาจกับลักษณะพื้นที่ทางกายภาพ

จากการศึกษาพบว่าอำนาจของบุคคลต่างๆ นั้นเกิดจากบทบาทและหน้าที่ของตนเอง และมีส่วนสัมพันธ์กับพื้นที่ของโรงเรียนที่เอื้อให้เกิดความรุนแรงซึ่งอำนาจของครูกับพื้นที่ที่เอื้อให้เกิดความรุนแรง เช่น ในห้องเรียน ครูจะมีอำนาจในการสั่งสอนให้ความรู้แก่นักเรียน และสามารถลงโทษนักเรียนที่ทำผิดระเบียบวินัย เช่น ไม่ส่งการบ้าน เข้าเรียนสายหรือไม่เข้าชั้นเรียน เป็นต้น หน้าเสาธงก็เช่นกัน เป็นที่ตั้งเสาธงชาติซึ่งนักเรียนจะมาตั้งแถวเพื่อเคารพธงชาติในตอนเช้าเป็นที่อบรมสั่งสอน และชี้แจงกฎระเบียบของโรงเรียน ซึ่งบางครั้งเล็กก็ซ่า แดดก็รื้อน บางครั้งก็ใช้เป็นที่ลงโทษนักเรียนที่ทำผิด อำนาจของนักเรียนกับพื้นที่ที่เอื้อให้เกิดความรุนแรง เช่น ที่ตั้งของชมรมหรือกลุ่ม

ต่างๆ ซึ่งหัวหน้าและกรรมการชมรมมักเป็นนักเรียนรุ่นพี่ๆ ที่รุ่นน้องจะให้ความเกรงใจ เมื่อรุ่นพี่สั่งให้ช่วยอะไรก็ต้องช่วยบางครั้งทำให้ต้องกลับบ้านดึก ส่วนสนามกีฬาของโรงเรียน ม้านั่งหิน หรือพื้นที่หลังอาคารเรียนต่าง ๆ ก็เป็นสถานที่ที่นักเรียนรุ่นพี่มักจะมาจ้องใช้งาน หรือผูกขาดการใช้งาน ซึ่งเป็นเหตุให้นักเรียนรุ่นน้องๆ อึดอัดใจหรือโกรธ อำนาจของเจ้าหน้าที่โรงเรียนกับพื้นที่ที่เอื้อให้เกิดความรุนแรง เช่น ในห้องสมุด เจ้าหน้าที่ห้องสมุดมีอำนาจในการให้นักเรียนยืม-คืนหนังสือ ซึ่งบางครั้งก็ใช้คำพูดที่ไม่ดี สำหรับป้อนยามเป็นที่ทำการของเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย บางวันนักเรียนกลับบ้านช้าก็จะบ่นพึมพำหรือต่อว่านักเรียน เป็นต้น 2) อำนาจกับกฎระเบียบของโรงเรียน เป็นแนวทางการปฏิบัติสำหรับนักเรียนที่ต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดในระหว่างที่ดำรงสถานภาพเป็นนักเรียน โดยมีครูคอยกำกับดูแล และใช้อำนาจผ่านกฎระเบียบต่างๆ ได้อย่างชอบธรรม เช่น เมื่อนักเรียนแต่งกาย หรือไว้ทรงผมไม่ถูกต้องก็จะถูกครูทำโทษ นักเรียนที่ขาดเรียนเกิน 7 วันโดยไม่แจ้งสาเหตุและโรงเรียนติดต่อผู้ปกครองไม่ได้ 3 ครั้ง ก็จะถูกจำหน่ายชื่อออกจากโรงเรียน เป็นต้น ทั้งนี้สามารถนำแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องอำนาจมาอธิบายปรากฏการณ์ดังกล่าวได้นั้นคือ การกระทำความรุนแรงเพื่อการคงไว้ซึ่งอำนาจในระบบโรงเรียนนั้นจะสำเร็จได้ยากหากขาดพื้นที่ที่เอื้อต่อปฏิบัติการของอำนาจ คือ หนึ่งลักษณะพื้นที่ทางกายภาพของโรงเรียน และสองพื้นที่ของกฎเกณฑ์และวินัยที่บังคับใช้ในการเข้าจัดการกระทำกับร่างกาย (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2543: 32-33) และ 3) อำนาจกับสถานภาพและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เป็นอำนาจที่เกิดจากความแตกต่างทางด้านสถานภาพและความสัมพันธ์ของบุคคลกลุ่มต่างๆ ในโรงเรียน ทำให้บุคคลบางกลุ่มใช้ความเหนือกว่าทางด้านสถานภาพ และความสัมพันธ์ในการ

ใช้ความรุนแรง บางทีก็ใช้อำนาจโดยไร้ซึ่งความชอบธรรม ซึ่งได้แก่ อำนาจจากสถานภาพครูผู้สอนที่เอื้อให้เกิดความรุนแรงต่อนักเรียน เช่น การลงโทษนักเรียนที่ไม่ตั้งใจเรียน มาสาย หรือไม่เข้าชั้นเรียน เป็นต้น อำนาจจากสถานภาพของครูฝ่ายปกครองที่เอื้อให้เกิดความรุนแรง เช่น ครูฝ่ายปกครองสามารถทำโทษนักเรียนที่ประพฤติผิดกฎระเบียบของโรงเรียนได้ เช่น นักเรียนที่แต่งกายผิดระเบียบ สูบบุหรี่ ดื่มเหล้า เป็นต้น ซึ่งการใช้อำนาจของครูฝ่ายปกครองนั้นหากใช้ด้วยความชอบธรรมก็จะเป็นการควบคุมดูแลนักเรียนในสถานภาพของครูที่เต็มเปี่ยมไปด้วยความปรารถนาดีที่จะอบรมขัดเกลาให้เด็กนักเรียนเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมที่ดีงาม ในขณะที่การใช้อำนาจของครูฝ่ายปกครองถ้าขาดความชอบธรรมแล้วก็จะเอื้อให้เกิดการใช้ความรุนแรงกับเด็กนักเรียนอย่างไม่รู้ตัวหรืออาจจะเป็นการใช้อำนาจด้วยความแสบยลภายใต้อำนาจที่ตนเองมี เนื่องจากการมีสถานภาพและตำแหน่งที่เหนือกว่า อำนาจจากสถานภาพนักเรียนรุ่นพี่ที่เอื้อให้เกิดความรุนแรงต่อนักเรียนรุ่นน้อง เกิดจากนักเรียนรุ่นพี่เรียนในชั้นสูงกว่ารุ่นน้องตัวโตกว่าและอายุมากกว่าจึงทำให้รุ่นน้องเกรงใจและไม่กล้าขัดคำสั่งรุ่นพี่ และอำนาจจากสถานภาพของนักเรียนรุ่นเดียวกันที่เอื้อให้เกิดความรุนแรงต่อนักเรียนด้วยกัน แม้สถานภาพจะเท่าเทียมกัน แต่ก็ยังแตกต่างกันในเรื่องความรู้ความสามารถ รูปร่างหน้าตา และฐานะครอบครัว เป็นต้น ซึ่งนักเรียนที่เรียนเก่งกว่า หน้าตาดีกว่าหรือรวยกว่า อาจจะพูดชมเพื่อนนักเรียนที่ด้อยกว่า หรือนักเรียนที่ด้อยกว่าอาจจะอิจฉาริษยา และหาทางกลั่นแกล้งเพื่อนนักเรียนที่เด่นกว่า เป็นต้น ทั้งนี้เนื่องจากความแตกต่างของสถานภาพและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลนั้นมีผลต่อการใช้อำนาจที่มีอยู่ในการกระทำ ความรุนแรงกับนักเรียนได้โดยเฉพาะครูซึ่งมีอำนาจที่ได้รับอย่างชอบธรรมจากโรงเรียนที่สามารถใช้อำนาจ

ได้อย่างเต็มที่ภายใต้ความถูกต้องเหมาะสมและประเด็นทางด้านจริยธรรมหรือจรรยาบรรณในวิชาชีพครู ส่วนรุ่นพี่หรือเพื่อนนักเรียนรุ่นเดียวกันนั้นความแตกต่างของสถานภาพก็เอื้อให้เกิดการใช้อำนาจในการกระทำ ความรุนแรงได้เช่นกัน ทั้งนี้เนื่องจากด้วยช่วงวัยที่มีความแตกต่างระหว่างบุคคลด้วยกันย่อมทำให้เกิดความแตกต่างทางความคิด การกระทบกระทั่ง การชิงดีชิงเด่น ซึ่งล้วนแล้วแต่นำมาซึ่งการกระทำ ความรุนแรงได้ทั้งสิ้น

ดังนั้นจะเห็นว่าความรุนแรงที่เกิดขึ้นในโรงเรียนที่ค้นพบจากการศึกษาครั้งนี้เน้นเผยให้เห็นถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงภายใต้บริบทของโรงเรียนที่มีลักษณะเฉพาะซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวที่เกิดขึ้นมีความเกี่ยวข้องกับโครงสร้างทางสังคมของโรงเรียน ทั้งโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและโครงสร้างเชิงอำนาจที่ล้วนแล้วแต่เอื้อให้เกิดความรุนแรง รวมทั้งปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงที่เกิดขึ้นนั้นสามารถจำแนกให้เห็นทั้งปัจจัยที่เกี่ยวข้องเมื่อเด็กและเยาวชนอยู่ในฐานะของผู้ถูกระทำ ในฐานะผู้กระทำ และที่อยู่ทั้งในฐานะของผู้ถูกระทำและผู้กระทำ ซึ่งแต่ละปัจจัยนั้นมีความเชื่อมโยงกับความรุนแรงที่เกิดขึ้นในหลากหลายรูปแบบทั้งความรุนแรงต่อร่างกาย ต่อจิตใจ ต่อเพศ หรือแม้แต่ความรุนแรงแฝงหรือความรุนแรงเงียบที่นับวันจะยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้นและเป็นเสมือนแหล่งบ่มเพาะความรุนแรงที่อาจนำไปสู่ความรุนแรงในรูปแบบอื่นๆ ที่ร้ายแรงและมีความซับซ้อนยิ่งขึ้นซึ่งปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นหากมองตามสภาพปัญหาแล้วจะเห็นว่าความรุนแรงในพื้นที่โรงเรียนนั้นไม่ได้เกิดขึ้นมาเพียงลำพังหากแต่มีบริบทที่แวดล้อมเกี่ยวข้องกับเด็กๆ แต่ละคน ทั้งในระดับชุมชน ครอบครัว รวมไปถึงโรงเรียนซึ่งเป็นพื้นที่สำคัญที่เด็กและเยาวชนมักแสดงออกถึงพฤติกรรมต่างๆ ในพื้นที่แห่งนี้มากที่สุด บางคนได้รับความกดดัน

จากสภาพในครอบครัวก็มีการแสดงออกในด้านความรุนแรงที่โรงเรียน บางคนเกิดปมด้อยเนื่องจากสภาพสังคม ชุมชน หรือได้เห็นตัวอย่างที่ไม่ดีจากชุมชนที่ตนอยู่อาศัย ก็แสดงออกที่โรงเรียน ดังนั้นโรงเรียน จึงเป็นสถานที่ซึ่งรองรับปัญหาต่างๆ ดังนั้นปรากฏการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นครั้งนี้จึงนับได้ว่าเป็นการสร้างองค์ความรู้ในเชิงวิชาการผ่านการศึกษารายกรณีของโรงเรียนแห่งหนึ่งที่เป็นตัวแทนของปรากฏการณ์ความรุนแรงที่เด็กและเยาวชนถูกกระทำที่เกิดขึ้นในบริบทหนึ่งของสังคมไทย

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติ

ระดับโรงเรียน

1. จากการศึกษาพบว่าในรั้วโรงเรียนมีความรุนแรงเกิดขึ้นในหลากหลายรูปแบบ ซึ่งความรุนแรงที่เกิดขึ้นได้สร้างความเสียหาย และความเจ็บปวดให้แก่ นักเรียนเป็นอย่างมาก ดังนั้นโรงเรียนและบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยเฉพาะผู้บริหาร และครูผู้สอน ควรตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว และให้ความสำคัญกับรูปแบบของความรุนแรงที่เกิดขึ้นตามปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง เพื่อให้การแก้ไขปัญหาเป็นไปในแนวทางที่ถูกต้อง รู้ว่าปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นมีใครเข้ามาเกี่ยวข้องบ้าง และเกิดขึ้นในสถานการณ์ใด ที่ไหนบ้าง ซึ่งโรงเรียนจะได้สามารถดำเนินการป้องกัน และแก้ไขได้ทันที่ทั้งการทำงานในเชิงรับคือ การแก้ไขเยียวยาปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วด้วยเมตตาจิตไม่ซ้ำเติมเด็กที่ถูกกระทำและไม่ตอกย้ำตีตราเด็กนักเรียนที่ก่อเหตุ และการทำงานในเชิงรุกคือ การป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาเกิดขึ้น เช่น การจัดกิจกรรมส่งเสริม ความสัมพันธ์นักเรียนด้วยกัน และนักเรียนกับครูและบุคลากรในโรงเรียนอย่างต่อเนื่องโดยใช้รูปแบบของกิจกรรมที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดความสามัคคี มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

รวมทั้งปรับกระบวนการจัดการภายในระบบโรงเรียน เพื่อให้เกิดการจัดการในการมีกิจกรรมต่าง ๆ หลังเลิกเรียน อันจะเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการริเริ่มสร้างสรรค์ การให้เด็กใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในทางบวกและ สร้างสรรค์

2. โรงเรียนควรมีการร่วมมือกับนักจิตวิทยาในการแก้ปัญหาและป้องกันการใช้ความรุนแรงต่อเด็กในโรงเรียน โดยการจัดอบรมครูแนะแนว ครูประจำชั้น และครูฝ่ายปกครอง ให้เข้าใจสภาพของผู้เรียน รวมถึงวิธีการแก้ปัญหาและการลงโทษที่ถูกต้องเหมาะสม รวมทั้งควรส่งเสริมความร่วมมือหรือความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดของครูกับผู้ปกครองเพื่อแก้ปัญหาความรุนแรงร่วมกัน รวมทั้งควรมีช่องทางสื่อสารระหว่างโรงเรียนกับครอบครัว เกี่ยวกับพฤติกรรมของเด็กสู่โรงเรียนและจากโรงเรียนสู่ผู้ปกครอง เพื่อให้ผู้ปกครองมีส่วนดูแลและแก้ไขพฤติกรรมเด็ก โดยเฉพาะเด็กกลุ่มเสี่ยงที่ใช้ความรุนแรง รวมถึง ให้ผู้ปกครองมีความรู้เกี่ยวกับสิทธิเด็ก และวิธีการลงโทษเด็กที่ไม่เกินกว่าเหตุ เพื่อปกป้องเด็กไม่ให้ถูกกระทำ ความรุนแรงภายในโรงเรียน

ระดับครอบครัว

1. ควรส่งเสริม และผลักดันให้พ่อแม่ผู้ปกครองของเด็ก ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี โดยเฉพาะการสร้างความอบอุ่นในครอบครัว ปลุกฝังความเชื่อ และค่านิยม ให้บุตรหลานรักเพื่อนมนุษย์ ไม่สร้างความเดือดร้อนทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น ให้ความสำคัญกับบุตรหลาน และเฝ้าระวังให้อยู่ในสายตาโดยไม่เข้มงวดจนเกินไป และให้อิสระตามสมควร และที่สำคัญพ่อแม่ผู้ใหญ่ในครอบครัวต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการไม่ใช้ความรุนแรง โดยพ่อแม่ต้องไม่เป็นตัวแบบในเรื่องความรุนแรง

2. ควรให้ความสำคัญในการพัฒนาทักษะการสื่อสารระหว่างผู้ปกครองกับเด็กและเยาวชน รวมทั้งมี

คู่มือการประเมินความเสี่ยงของการเกิดพฤติกรรม ความรุนแรงในเด็กและเยาวชน เพื่อเป็นการเพิ่มความสัมพันธ์ และกลไกการเฝ้าระวัง และการสื่อสารกับเด็กและเยาวชนอย่างต่อเนื่องและใกล้ชิด

ระดับชุมชนและการปกครองส่วนท้องถิ่น

1. สนับสนุนแผนกิจกรรมส่วนท้องถิ่นที่มุ่งดำเนินงานเพื่อลดปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน โดยเน้นการจัดการโดยใช้ทุนทางสังคม อันได้แก่ ทรัพยากร ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหา และจัดให้มีการจัดการเพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานในระดับพื้นที่เรียนรู้ซึ่งกันและกัน มีการจัดกิจกรรมร่วมกับโรงเรียน ในลักษณะของกิจกรรมที่ดึงดูดความสนใจของเด็กและเยาวชน เช่น การบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ต่างๆ การเข้าค่ายเยาวชน ค่ายสิ่งแวดล้อม เป็นต้น เพื่อเป็นการส่งเสริมการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน

2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้นำชุมชน ควรนำเอาการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชนที่ต้องปลอดความรุนแรง ให้ปรากฏในแผนพัฒนาชุมชน และกำหนดให้มีโครงการเกี่ยวกับกลไกการจัดการที่เป็นรูปธรรมในการลดปัญหาความรุนแรงในเยาวชนระดับพื้นที่ โดยใช้งบประมาณท้องถิ่น และใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการประเมินผลลัพธ์ซึ่งจะเกิดผลต่อคุณภาพชีวิตของเด็กและสังคมโดยรวม

3. พัฒนาระบบเฝ้าระวังในระดับชุมชน เพื่อสร้างสัญญาณเตือนภัยที่ให้แก่คนในชุมชนตระหนักในปัญหา และรับรู้ปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างทางสังคม โดยเน้นการพิจารณาตัวชี้วัดการประเมินความรุนแรงในชุมชน เช่น ความรุนแรงในครอบครัว การตายและบาดเจ็บจากการทะเลาะวิวาทของผู้ใหญ่ การแพร่หลายของปืน

และอาวุธอื่น ๆ แหล่งอบายมุข และปริมาณการดื่มสุราของคนในชุมชน ร้านเกมส์ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานที่มีบทบาทและอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและผลักดันนโยบายไปสู่การปฏิบัติควรให้ความสำคัญในเรื่องของความรุนแรงต่อเด็กในโรงเรียนในประเด็นของความรู้ความเข้าใจในธรรมชาติและขอบข่ายของความรุนแรงที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียน รวมทั้งประเด็นของการป้องกันและแก้ไขความรุนแรง ซึ่งองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้มาจากบริบทและสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว ในการกำหนดนโยบายเพื่อให้เกิดผลในเชิงปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมต้องไม่ละเลยที่จะคำนึงถึงบริบทของสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายด้วย ดังนั้น ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากการศึกษาครั้งนี้ จึงเน้นไปที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นกระทรวงศึกษาธิการที่ควรมีนโยบายที่เน้นการบูรณาการหลักสูตรการเรียนการสอนให้มีเนื้อหาที่ช่วยส่งเสริม หรือป้องกันไม่ให้เกิดความรุนแรงในโรงเรียน โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับวิชาที่มีในโรงเรียน มีการทบทวนหลักสูตรที่ส่งเสริมสอนศีลธรรม คุณธรรมจริยธรรม และหน้าที่พลเมือง ให้ครอบคลุมในทุกระดับชั้น

2. ควรส่งเสริมให้มีการจัดตั้งหน่วยงานเฉพาะที่ทำหน้าที่ดูแลและควบคุมเรื่องความรุนแรงในโรงเรียนเพื่อเป็นศูนย์กลางข้อมูลในการดำเนินงานทั้งในด้านป้องกันและแก้ไขความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชนในโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยกระทรวงศึกษาธิการควรดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคมอื่น ๆ โดยเฉพาะกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรง โดยอาจมีการพิจารณาประกาศห้ามการกระทำรุนแรงต่อเด็กไม่

ว่าจะเป็นการดี ต่อย ตบ เพื่อปกป้องเด็กและเยาวชนในโรงเรียน ซึ่งไม่เฉพาะเป็นกฎกระทรวงเท่านั้น ในระยะยาวรัฐควรประกาศห้ามการทำร้ายสตรีและเด็กในบ้าน เช่น ประกาศในพระราชบัญญัติครอบครัวและในกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้หน่วยงานอื่น ๆ ที่มีบทบาทการทำงานในเชิงสนับสนุน เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน ควรตระหนักถึงสถานการณ์ที่เกิดขึ้น และกำหนดแนวทางการดำเนินงานที่เหมาะสม เช่นการจัดโครงการรณรงค์เพื่อลดความรุนแรงต่อเด็กในโรงเรียน การจัดกิจกรรมสนับสนุนการป้องกันและแก้ไขปัญหามารยาทต่อเด็กในโรงเรียน จัดการประชุมสัมมนาในประเด็นที่เกี่ยวข้องระหว่างองค์กรต่าง ๆ เป็นต้น รวมทั้งประสานความร่วมมือในลักษณะของเครือข่ายการทำงานเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการป้องกัน แก้ไขและพัฒนาเด็กและเยาวชนของชาติ

3. กระทรวงศึกษาธิการควรมีนโยบายในการทดสอบความรู้ด้านจิตวิทยาและทักษะอารมณ์ เนื่องจากครูส่วนใหญ่มีภักดิ์เด็กด้วยการตีหรือการดุคำ ดังนั้นควรปรับปรุงการพัฒนาครู โดยเพิ่มเติมในเรื่องจิตวิทยาและทักษะอารมณ์ ตั้งแต่ยังเป็นนักศึกษาครูก่อนประกอบวิชาชีพครู นักศึกษาควรได้รับการทดสอบความรู้จิตวิทยา และทักษะทางอารมณ์ หากใครไม่ผ่านจะไม่สามารถไปประกอบวิชาชีพครู และเมื่อมาเป็นครูประจำการ ควรมีการทดสอบและประเมินผลสภาพจิตใจและอารมณ์เป็นระยะๆ นอกจากนี้ ควรมีการสำรวจปัญหาที่เกิดขึ้นกับครู ซึ่งอาจส่งผลต่ออารมณ์ของครู เพื่อหาแนวทางแก้ไขและป้องกันไม่ให้ครูระบายอารมณ์กับเด็กเมื่อเกิดความเครียดรวมทั้งทดสอบและประเมินทักษะทางอารมณ์ของเด็ก โรงเรียนควรมีระบบทดสอบและประเมินทักษะทางอารมณ์ของเด็กในแต่ละช่วงชั้น

และมีการส่งผลการทดสอบและประเมินไปยังระดับการศึกษาที่สูงขึ้น หรือเมื่อเปลี่ยนโรงเรียน เพื่อปรับพฤติกรรมผู้เรียนในระยะยาว

4. จากงานวิจัยนี้ได้แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของความรุนแรงภายในโรงเรียน ครอบครัว และชุมชน ดังนั้น ในการทำงานหรือการดำเนินการใดๆ ที่เป็นการป้องกันแก้ไข ลดละหรือยุติความรุนแรงในโรงเรียน ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องทำงานโดยเน้นเรื่องความรุนแรงที่เกิดในครอบครัวและชุมชนด้วย เพื่อเป็นการป้องกันปัญหาตั้งแต่ระดับรากเหง้าไม่ให้เกิดลูกหลานมาสู่สังคมโรงเรียน มีการขยายเครือข่ายในการทำงานด้านการแก้ไขปัญหามารยาทต่อเด็กและเยาวชน โดยกระตุ้นและส่งเสริมองค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานด้านเด็กและเยาวชน ให้มาสนใจในประเด็นปัญหามารยาทต่อเด็กและเยาวชนด้วย โดยการริเริ่มในการมีทุนสนับสนุน การค้นหาตัวอย่างเด่นของการดำเนินงาน เพื่อเป็นแรงจูงใจ และเกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน

5. ควรมีนโยบายส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนเชิงบวก เพื่อการแก้ปัญหามารยาทต่อเด็กและเยาวชน หลักการก็คือ แทนที่จะพุ่งเป้าไปที่การแก้ปัญหาพฤติกรรมเชิงลบ ซึ่งใช้เวลานาน เสียค่าใช้จ่ายมาก และได้ผลค่อนข้างน้อยก็หันกลับมาพัฒนาศักยภาพของวัยรุ่นและเสริมสร้างพฤติกรรมเชิงบวกแทน โดยการสนับสนุนและสร้างโปรแกรมหรือกิจกรรมทางเลือกให้เด็กมีพื้นที่แสดงอัตลักษณ์และคุณค่าของตนเองอย่างสร้างสรรค์ ส่งเสริมการใช้ในความคิดเชิงบวกที่ค้นหาและเข้าถึงคุณค่าของเด็กและเยาวชน รวมทั้งส่งเสริมนโยบายคุ้มครอง ควบคุมพื้นที่เสี่ยงต่อเด็กและเยาวชน เช่นนโยบายการควบคุมเรื่องบ่อนการพนัน ร้านเหล้า ร้านเกมส์ และ อินเทอร์เน็ต ที่เด็กและเยาวชนเข้าถึงได้ง่าย โดยการผลักดันการพัฒนากฎหมายควบคุมอย่างเข้มงวด

6. จากผลการวิจัยที่พบว่าตัวนักเรียนเอง ครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับนักเรียน มีการรับรู้ความรุนแรงไม่เท่ากัน บางคนอาจมองว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดา ดังนั้นจะอย่างไรให้ฝ่ายต่างๆ มีเจตคติที่ไม่เพิกเฉยต่อความรุนแรง และความรุนแรงที่ค้นพบจากการศึกษานี้ น่าจะมีการนำไปเผยแพร่ให้สังคมรับรู้ ให้เกิดทั้งความตระหนักและช่วยกันสังเกตว่าเด็กมีวิธีการจัดการความรุนแรงที่ตัวเองต้องเผชิญอย่างไร เพราะเรื่องเหล่านี้อาจจะกลายเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างได้ ดังนั้นในระดับนโยบายควรผลักดันการเรียนรู้เรื่องความรุนแรงในเด็กและเยาวชนในสถาบันต่าง ๆ ทั้งการศึกษา ศาสนา ภาครัฐและเอกชน มีการสร้างความรู้ ความเข้าใจ โดยการกระตุ้นให้สาธารณชนเข้าใจปัญหาความรุนแรงว่าความรุนแรงในเด็กและเยาวชนไม่ใช่เรื่องพฤติกรรมความรุนแรงของเด็กและเยาวชนเฉพาะกลุ่มเท่านั้น แต่เป็นปัญหาความรุนแรงทางสังคมและวัฒนธรรมด้วย หลีกเลี่ยงการประณามกลุ่มเด็กและเยาวชนที่ก่อปัญหาความรุนแรง แต่มุ่งเน้นการวิพากษ์ ตรวจสอบ ระบบสังคม อันได้แก่ กลไกภายในครอบครัว โรงเรียนและชุมชนนั้น ๆ ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมความรุนแรงของเด็กและเยาวชน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาวิจัยในประเด็นของความรุนแรงต่อเด็กในโรงเรียนให้ครอบคลุมพื้นที่โรงเรียนในภูมิภาคต่างๆ โดยนำบริบททางด้านสังคมและวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่มาพิจารณาร่วมด้วย ทั้งนี้ควรใช้ระเบียบวิธีวิจัยที่หลากหลายยิ่งขึ้นทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงคุณภาพ หรือการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดผลในเชิงปฏิบัติ และให้ความสำคัญกับมุมมองหรือคำแนะนำของนักเรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในทุกภาคส่วนโดยเฉพาะ

ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงต่อเด็กในโรงเรียนที่จะก่อให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน ซึ่งหากมีการทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมอาจทำให้ได้ตัวแบบการทำงานเชิงบูรณาการแบบมีส่วนร่วมทั้งจากโรงเรียน ครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานในพื้นที่ โดยใช้ภูมิปัญญา และศักยภาพของชุมชนเพื่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในโรงเรียนต่อไป

2. การศึกษาครั้งนี้เป็นการเผยให้เห็นปรากฏการณ์ความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชนในโรงเรียนผ่านมุมมองและประสบการณ์ของตัวนักเรียนเอง ซึ่งอยู่ในฐานะของผู้ถูกระทำจากบุคคลกลุ่มต่างๆ ทั้งจากเพื่อนนักเรียนด้วยกัน ครู บุคลากรอื่นๆ ในโรงเรียน ซึ่งในการศึกษาครั้งต่อไปอาจมีการศึกษาในประเด็นของความรุนแรงที่เด็กนักเรียนอยู่ในฐานะของผู้กระทำความรุนแรงต่อบุคคลอื่น เช่น ครู และบุคลากรในโรงเรียน นอกจากนี้ข้อค้นพบบางประการจากการวิจัยครั้งนี้เป็นสิ่งที่น่าสนใจ ดังนั้นในอนาคตควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อต่อยอดองค์ความรู้โดยนำข้อสรุปเชิงทฤษฎีที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการศึกษาต่อไป เช่น ความรุนแรงในครอบครัวกับความรุนแรงในโรงเรียนมีความเชื่อมโยงกันอย่างไร กระบวนการเข้าสู่เส้นทางการกระทำความรุนแรงของเด็กและเยาวชนเป็นอย่างไร เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- จรรยา สุวรรณทัต และคณะ. (2535). *แนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม*. คณะอนุกรรมการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม. กรุงเทพฯ .
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2543). *วาทกรรมการพัฒนา: อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกลักษณ์ และความเป็นอื่น*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : วิชาษา.
- สมบัติ ตาปัญญา. (2549ก). *การสำรวจปัญหาการรังแกกันของนักเรียน*. ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- _____. (2549ข). *การสำรวจทัศนคติต่อการสร้างวินัยและพฤติกรรมในการสร้างวินัยของครูต่อนักเรียน*. ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อังคินันท์ อินทรกำแหง. (2551, กันยายน). การสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวกับความเครียดและการเผชิญความเครียดของคนไทย. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์* 2, 14(1), 135-149.
- อังคินันท์ อินทรกำแหง และ พัศนา ทองภักดี. (2552, ธันวาคม). ผลการใช้โปรแกรมการจัดการภาวะวิกฤตชีวิตด้วยตนเองตามแนวตะวันออกที่มีต่อการรับรู้ภาวะวิกฤตชีวิตและความสุขของสตรีไทยสมรสวัยกลางคนในกรุงเทพมหานคร. *วารสารพัฒนาสังคม*, 11(2), 29-59.
- Blumer, Herbert. (1969). *Symbolic Interactionism: Perspective and Method*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Bogdan, R. C., & Biklen, S. K. (1992). *Qualitative Research for Education. An Introduction to Theory and Method*. Boston: Allyn and Bacon.
- Broom, L., Selznick, P., & Darroch, D. B. (1981). *Sociology : A text with adapted readings*. 7th edition. New York: Harper & Row.
- Merriam, S. B. (1988). *Case Study Research in Education: A Qualitative Approach*. San Francisco: Jessey-Bass.
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The Ecology of Human Development: Experiments by Nature and Design*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- World Health Organization. (1995). *Violence :A Public health priority*. Geneva: WHO
- Yin, R. K. (2003). *Applications of case study Research : Design and Methods*. Thousand Oaks, Sage.